

IX

**BORBENA DEJSTVA
POD KOMANDOM
GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SRBIJE**

U DOLINI ZAPADNE MORAVE IZMEĐU KRALJEVA I ČAČKA

Sedamnaesta istočnobosanska udarna divizija privremeno je stavljena pod komandu Glavnog štaba NOV i PO Srbije, iz rejonā Kragujevca dovedena u dolinu Zapadne Morave, na sektor između Kraljeva i Čačka. Ona je posjela položaje na liniji Mojsinje, Brijesnica i Bumbarevo brdo. Oslobođenjem Beograda i Kragujevca, Nijemcima je bila potpuno presječena odstupnica dolinom Velike Morave i grčevito su branili Kraljevo, Čačak, cijelu dolinu Zapadne Morave, da se njihova grupa armija »E« izvuče prema Užicu, Višegradu, Sarajevu i Zvorniku. Sjeverno i sjeveroistočno od Čačka, na liniji Vidova, Prijevora i Vranića, nalazila se Dvadeset treća srpska udarna divizije. Dva puka Dvadeset treće divizije Crvene armije bila su u Preljini, a dva puka Dvjesto dvadeset treće divizije kod Kotlenika.

Nastupajući od Gornjeg Milanovca prema Čačku 24. oktobra ujutru, Prvi bataljon Druge krajiške spuštao se sa planine Vujan i naišao na kolonu Nijemaca. Razvila se žestoka susretna borba, smjenjivali se juriši i protivjuriši. Nijemci su padali i nisu popuštali. Komandiri i politički komesari četa, njihovi zamjenici i vodnici vodova, predvodili su streljačke strojeve i jurišne grupe. Među njima su se isticali Zaim Hadžisaković, politički komesar Treće čete i Milan Kantar, zamjenik komandira čete, dok nisu pali smrtno pogođeni. Život su izgubili i hrabri borci Bogosav Đuraković, Tadija Janićijević, Stojan Kotarac, Ljubomir Lukić, Žarko Mitrović, Dragoljub Marković i Božo Popović. Poslije dvočasovne borbe Nijemci su primorani, trpeći osjetne gubitke, da se povuku u pravcu Vučje glavice i Zapadne Morave. Za njima je preduzeto gonjenje, Prvi bataljon stigao u Zelene Bare i posjele pogodne položaje. Maršujući preko Banje, Treći bataljon došao je na Kotarično brdo i Orlovac, u 12 časova, gdje se zadržao zbog jake neprijateljske vatre od Mojsinja. Četvrti bataljon izbio je u Oštru, zatvorio pravac od Bečanja i Bresnice prema Vujanu. Drugi bataljon nastupao je zapadno od komunikacije Gornji Milanovac - Čačak, prema Rakovu i Vraniću da uspostavi vezu se 51. pukom Crvene armije. Štab brigade nalazio se u Gornjoj Trepči. Ovakvim rasporedom bataljoni Druge krajiške brigade branili su pravac Zelene Bare - Kotaričino brdo - Orlovac - Oštra. Dok su se borci odmarali, izviđači i obavještajci su tragali za podacima o rasporedu i namjerama neprijatelja. Uz prilično rizika i dovjtljivosti, oni su doznali da se neprijatelj nalazi u zaseoku Irižanima, na raskrsnici puteva nešto južnije od Vučje glavice, u Mojsinju i Mrčajevcima. Pouzdano se nije moglo doznati koliko je brojno stanje neprijateljskih jedinica i obavještajci su usput tragali da to dokuče.

I kad se stajalo na dostignutoj liniji, pravog zatišja nije bilo zbog ubitačnog, iz čas u čas, dejstva neprijateljske artiljerije i minobacača. Granate su često eksplodirale na položajima jedinica Druge krajiške, ranjavale i ubijale borce i rukovodioce. Da bi se to umanjilo i izbjeglo, štab brigade naredio je štabovima bataljona da se preduzmu hitne mjere da se kopaju rovovi i zakloni. Nabavljen je priručni alat i posao je počeo. Cio borbeni položaj postao je neobično radilište. Zemlja je kopana danju i noću i odbrambeni pojas je solidno utvrđivan. U du-

bokim rovovima i zaklonima borci su lakše podnosili artiljerjsko-minobacačke kanonade i prolazili sa manje žrtava.

Treći bataljon, u sadejstvu sa bataljonom Crvene armije, napao je neprijatelja u Mojsinju i vođena je ogorčena borba. Nijemci nisu popustili i smišljeno su se branili iz tvrdih zgrada i rovova. Poslije višečasovne borbe Treći bataljon i bataljon crvenoarmijaca povukli su se na polazne položaje. Neprijateljske jedinice koristile su svaku pogodnu priliku, prelazile u napade i protivnapade. Bataljon Nijemaca pokušao je da odbaci Prvi bataljon Druge krajiške i ovlada Zelenim Barama. Borba je trajala cijelo popodne i Nijemci su odbijeni.

Tri bataljona Šeste istočnobosanske brigade su napala neprijatelja na Bumbarevom brdu i prisilili da odstupi u Bresnicu. Petnaesta majevička brigada nalazila se u divizijskoj rezervi, vršila je garnizonu službu u Kragujevcu i pripremla se za pokret na liniju fronta u dolini Zapadne Morave.

I narednih dana borbe nisu prestajale. Druga krajiška i Šesta istočnobosanska brigada, u sadejstvu sa bataljonom crvenoarmejaca, uz podršku njihove artiljerije, napale su njemačku borbenu grupu »Fišer«, potisle je sa linije Mojsinje - Mrčajevci - Guncati - Tavnik. Žestoke borbe dugo nisu jenjavale, ali se ništa bitnije nije izmijenilo. Druga krajiška brigada osvojila je Vučju glavicu, zadržala se na raskrsnici jugozapadno od pomenutog uzvišenja, zatim na Orovcu, Ostri, Kliku, na desnom krilu imala je vezu sa jedinicama Crvene armije, a na lijevom sa Šestom istočnobosanskom brigadom.

U borbama isticao se Ilija Bigić, komandir voda u Drugoj četi Drugog bataljona, koji je puškomitraljeskim rafalima Nijemcima nanosio osjetne gubitke.

Izuzetnu borbenu aktivnost Nijemci su ispoljili kod Mojsinja i ugrožavali položaje Trećeg bataljona Druge krajiške brigade. Njihova artiljerija i minobacači su tukli bjesomučno, preorali položaje bataljona, nekoliko boraca ubili i ranili. I Četvrti bataljon na Bukovici i Ilijaku, nije pošteđen napada. Nijemci su pokušali da zađu u njegovu pozadinu i ugroze cio borbeni raspored Druge krajiške brigade. Borba je trajala šest časova i napadači su prisiljeni da se povuku, uz gubitke od 7 mrtvih i više ranjenih vojnika.

Noću, 27. i 28. oktobra Treći bataljon napao je Nijemce u Mojsinju. Kod seoske crkve iznenađena je i savladana neprijateljska predstraža. Ubijeno je 10 vojnika a nekoliko zarobljeno. Jedan je priveden na saslušanje kod obavještajnog oficira Nikice Basare i bez ustezanja otkrio je da se u Mojsinju nalazi oko 600 Nijemaca, da raspolažu, pored ostalog, sa tri minobacača i jednim topom. Njegovo priznanje se potvrdilo dejstvom neprijateljskih minobacača i topa po streljačkom stroju Trećeg bataljona i protivnapadom iz dubine sela kada je ranjeno 8 boraca i 2 kontuzovana od eksplozije granata.

Drugi bataljon se nalazio u Vraniću i čistio teren od četnika. Tri bataljona Petnaeste majevičke brigade zauzela su položaje na sektoru Vitkovca, Gruže i Knića, a jedan je zadržan u Kragujevcu.

Na položajima jedinica Druge krajiške borbe su i dalje trajale. Neprijatelj je koristio preimućstvo u artiljerijskim i minobacačkim oruđima i danonoćno granatama zasipao položaje tri bataljona Druge krajiške brigade.

U teškim prilikama vršene su pripreme za proslavu velike oktobarske socijalističke revolucije. Pored svečanog karaktera naglasak je stavljen na borbeno takmičenje jedinica i jedinica. U dopisu štaba brigade bataljonima rečeno je: »Od 31. oktobra treba da se u našim jedinicama sprovede oktobarska takmičenja, počev od pojedinaca u desetinama pa do bataljona u brigadi. Takmičenje sprovedi po svim sektorima kao stoje sprovedeno takmičenje za godišnjicu formiranja naše divizije. Rezultate obavezno pisati da bi se mogli konstatovati najbolji rezultati u brigadi i diviziji.

Prije takmičenja treba sprovesti kampanju među borcima i rukovodiocima na posebnoj konferenciji - sutra 31. o. m. gdje će se govoriti o godišnjici Oktobarske revolucije koja dolazi i o potrebi takmičenja.. „¹¹²

DRAMA NA VIDOVOJ KOSI

Dok su Prvi, Treći i Četvrti bataljon Druge krajiške držali položaje na Vučjoj glavici, Orlovcu, Kotarini, Ostri, svakodnevno odbijali napade protivnika i prelazili u protivnapade, Drugi bataljon upućen je iz Pranjana za Caganje da se pridruži jednom inženjerskom bataljonu crvenoarmejaca da zajedno zapriječe drumsku i željezničku komunikaciju između Čačka u Užičke Požege i prekrate odstupnicu njemačkim i kvislinškim jedinicama. Ujedno je trebalo porušiti željeznički tunel ispod Vidove kose. Kad je bataljon stigao na određite, komandant Ilija Lučić i zamjenik političkog komesara Vlado Bajić sastali su se sa komandantom ruskog bataljona i njegovim pomoćnicima da se usaglaši plan posjedanja položaja i zajedničkog sadejstva. Ne malo iznenađenje doživjeli su kad su vidjeli jednog četničkog oficira i doznali daje pregovarao sa komandantom inženjerskog bataljona crvenoarmejaca i ponudio da zajednički napadaju Nijemce. Bio je toliko ubjedljiv da mu je povjerovano i prihvaćena saradnja. Bajić se tome odmah usprotivio, objasnio da su četnici izdajnici, da saradnju sa okupatorom, da s njima ne može biti nikakve saradnje i pregovora osim jednog - da bezuslovno polože oružje i odgovaraju pred narodnim sudom. Oficirima inženjerskog bataljona nisu bili prihvatljivi Bajićevi razlozi i jedan se pozvao na Lenjina naglašavajući da je on rekao da neprijatelja treba iskoristiti i prihvatiti saradnju.

- Nikako! - odbio je zamjenik političkog komesara bataljona. - Ne znam šta je Lenjin rekao o saradnji sa neprijateljem ali sa četnicima ne možemo saradivati! Kako vam nije jasno da su to izdajnici i koljači nedužnog življa...

Njega je podržao komandant. Oficiri - crvenoarmejci - pogledali su se i uvidjeli da njihovo ubjeđivanje ne vrijedi. Sad im je jedina briga bila kako da četničkog oficira vrate, preko Zapadne Morave, neobavljena posla u Čačak. Plašili su se ako ga puste samog da neće otići dalje od jedinice Drugog bataljona Druge krajiške.

Kad je nesporazum okončan, zajednički se prišlo razradi plana i upućivanju četa da posjednu odgovarajuće položaje. One su raspoređene tako da uspješno kontrolišu oba ulaza u tunel, zatim željezničku prugu i drum između Čačka i Ovčarsko-kablarske klisure. Borci Drugog bataljona i crvenoarmejci bili su na izduženom brežuljku iznad samog tunela, istina odsječeni od sopstvene pozadine, ali na dominantnom uzvišenju i lako su mogli izvoditi napade i osujećivati pokrete neprijateljskih jedinica. Nijemci su doznali kakva im opasnost prijeti i odlučili da pređu u protivnapad. Dok su oni to pripremali, štab Drugog bataljona predlagao je štabu inženjerskog bataljona crvenoarmejaca da se ne iščekuje pasivno, već da se željeznički tunel pokuša minirati i zarušiti, da se obližnja neprijateljska uporišta zasipaju granatama iz minobacača i artiljerijskog oruđa. Ležerno je odgovoreno daje osnovno da se omete saobraćaj neprijateljskih motorizovanih jedinica, da za ostalo ima vremena A vrijeme je radilo za Nijemce i njihove pomagače. Oni su neopaženo hrlili sa više strana i opkolili Vidovu kosu. Kad je to primijećeno, u samo svanuće, malo se moglo učiniti i izvući ispod udara nadmoćnijeg protivnika. Na pomolu bila je borba na život i smrt. To su shvatili borci i rukovodioci i odlučili da se probiju iz okruženja. Prije energičnog nastupanja i juriša, Nijemci su upotrijebili više minobacača i topova, a granate su tako

gusto zaredale da su prosto preorale izduženi brežuljak, lakše i teže ranili nekoliko boraca. Od Užičke Požege dotutnjao je oklopni voz, zastao na zapadnoj strani ulaza tunela, iz svih raspoloživih oružja i oruđa podržavao napad sopstvenih jedinica. Voz je prekratio odstupnicu Drugom bataljonu i inženjerijskom bataljonu crvenoarmejaca u pravcu kuda su nešto ranije namjeravali izmaći. Situacija je odjednom postala bezizlazna i novomobilisani borci nisu mogli savladati strah. Neke je zahvatila panika i očajanje. Štab bataljona ulagao je maksimum napora da se izbjegne najgore. Snalazljivost i izuzetnu hrabrost ispoljili su stariji i iskusniji borci. Među njima prednjačili su politički komesar Druge čete Vaso Krbavac, njegov zamjenik Milan Rodić, komandir Prve čete Mihajlo Despot, zamjenik političkog komesara iste čete Milorad Kaurin, zatim komandir Treće čete Nikola Čulibrk, sa svojim političkim komesarom Boškom Bundalom. Među njima su: Dragan Damjanović, Ilija Cvitković, Mićo Adamović, Jelica Vuletin, Milorad Nedin Nišlija, Rade Novaković, Dragoljub Praštalo, Safet Aščerić, Nikola Čuljet, Dragan Adžić, Hajriz Ličina, Ilinka Bursać, Mićo Cvjetićanin, Božo Bokan, Dragan Nedimović, Nikola Kalanj i drugi. Svi su oni s oružjem i odšrafljenim bombama, primjerom pokazivali kako se juriša na neprijatelja i odbijaju njegovi protivnapadi. Pridružili su im se i mlađi borci i stvorili neprobojni živi bedem. Nijemci su pridolazili sa svih strana i žešće navaljivali. Izašli su, njih 300, sa tri tenka, iz tunela pod kosom, ojačali sopstveni streljački stroj, najviše se usremili na dominantno uzvišenje na sredini Vidove kose, na pravac koji su branili borci Treće čete i crvenoarmejci. I osvojili su taktički značajni vis. Sada se radilo 0 biti i ne biti. Zamjenik političkog komesara Drugog bataljona Vlado Bajić i komandant inženjerijskog bataljona crvenoarmejaca sreli su se u ognju borbe, zabrinuti, ali svjesni daje jedini izlazu proboju iz okruženja. Na koju stranu? Pravi izlaz se nazirao pored kote 453 koju su Nijemci čvrsto držali u svojim rukama. Dok je komandant Ilija Lučić vodio računa da streljački strojevi četa negdje ne popuste, u tom prisno saradivao sa komandirima četa, zamjenik političkog komesara bataljona zatražio je da se svi puškomitraljeski i bombaši Prve i Treće čete svrstaju u udarnu grupu i krenu u proboj iz obruča. Za tili čas svi su spremni čekali naređenje da krenu. Kad im je pokazan pravac proboja, udolinom ispod brdašca kojeg su držali Nijemci, niko nije proslovio da je to nemoguće i smireno se krenulo. Dok su se približavali drskom neprijatelju, u ušima im je odzvanjalo upozorenje da se obruč mora raskinuti i otvoriti izlaz iz vatre-nog pakla. Na brdašce se naizmjenično istresaju stotine puškomitraljeskih rafala. Pod njihovom zaštitom bombaši se približavaju Nijemcima. Nastaje bombaški dvoboj i zemlja podrhtava od silnog tutnja. Aktivirane njemačke bombe, doljetjele da zaustave hod bombaša, spretno hvataju, rizikujući sopstvene živote, Sveto Kerkez i Ilija Bigić, odmah ih vraćaju da eksplodiraju tamo odakle su bačene. Sve se pretvorilo u nesnosni tutanj i paljbu. U odbrani i nastupanju se gine. Smrtno su pogođeni Vaso Krbavac, Života Lukić i više boraca je ranjeno. Njima se ukazuje, pod kišom kuršuma, najnužnija pomoć. Referent saniteta Drugog bataljona Pava Kurut, s četnim bolničarkama, zbrinjava najteže ranjenike. Kad se Nijemci približe i Pava sa svojim bolničarkama uzima oružje i ometa nastupanje protivnika. U tom proboju, bolničarka Fadila Karić, petnaestogodišnja Tuzlanka, krčila je put ranjenicima i pala pokošena mitraljeskim rafalom. Nijemci su toliko tučeni da nisu imali drugog izlaza nego da se povuku sa dominantnog uzvišenja. Njihov obruč bio je raskinut na uskom prostoru i kroz to grotlo izmicalo se ispod ubitačne vatre. Lakši ranjenici nisu obraćali pažnju na sopstvene rane i bolove, smjelo su jurišali sa zdravim drugovima. Teški ranjenici, puzeći su iznošeni ispod pljuska tanadi. Bilo je slučajeva da je lakši ranjenik pomagao težem da se nekako izvuče iz obruča. Drugarstvo se potvrdilo na djelu, kad se sopstveni

život zalagao za spasavanje druga. Pomagano je ranjenim crvenoarmejeima da ne padnu u šake Nijemcima i četnicima. Nijemci su željeli da preotmu izgubljeno uzvišenje, da zatvore raskinuti obruč i opet su prešli u protivnapad. Sada se povlačenje pretvorilo u borbu prsa u prsa. Radili su kundaci i bajoneti. Više Nijemaca je ubijeno, ali su dobijali pojačanja iz doline Zapadne Morave, naumljeno namjeravali, po cijenu znatnih žrtava, ostvariti i prekratiti povlačenje borcima Drugog bataljona i crvenoarmejeima. U osujećivanju njihovih namjera opet se nije prolazilo bez žrtava. Zadržavajući Nijemce i pokušavajući da ih odbiju, život su izgubili Milinko Stevanović, Ignjac Hodigo, Aleksandar Crnković, Milovan Godić. Bili su to mladi borci, tek stasali za život, hrabri i druželjubivi. Dok su Prva i Treća četa i crvenoarmejeji krčili prolaz iz obruča, Druga četa vodila je žestoku borbu u odstupnici. Na nju se sručila paklena vatra iz oklopnog voza, zaustavljenog na otvorenoj pruzi na zapadnoj strani ulaza u tunel, zatim paljba njemačkih jedinica koje su se domogle uzvišenja i sasredile da napadaju obuhvatom i udarom u čelo. Komanda čete, vodnici vodova, komunisti i skojevci, pokazivali su mladim, tek mobilisanim borcima kako se istrajava u najkritičnijim trenucima i ne popušta protivniku.

U toku povlačenja žestinu neprijateljskog udara donekle je onemogućavalo dejstvo Prateće čete Drugog bataljona, sa kote 548, čiji su teški mitraljezi neprestano sručivali rafale u leđa napadačima, dosta ih ometali u sređivanju i nastupanju. Borci Prateće čete u priličnoj mjeri omeli su pristizanje pojačanja iz podnožja Vidove kose. Oni su imali pogodan položaj, dobar pregled terena između željezničke pruge i rijeke i njihovim očima ništa neprimijećeno nije moglo promaći.

Borba nije prestala i na padini Vidove kose. Nijemci i četnici jurili su da sustignu borce Drugog bataljona i crvenoarmejece da ih ubijaju i hvataju žive. Lakomost su skupo plaćali i namjeravano nisu ostvarivali. Jedino su zarobili teško ranjenog vodnika Svetu Praštala, čak ga previli, namjeravali liječiti i poslije saslušavati da pokušaju izvući neke podatke. Međutim, namjera im se neće ostvariti... Drugi bataljon i crvenoarmejeji su uzmicali prema Roščima. Četiri časa neprekidne borbe učinili su svoje i borci su se toliko zamorili da su teško odolijevali pravom mravinjaku njemačkih vojnika i četnika. Olakšanje je nastupilo tek u 10 časova, u brdima iznad željezničke pruge i rijeke, kada je i neprijatelju ponestalo snage da nastavi gonjenje. Kraći predah uslijedio je u Roščima. Štab bataljona preduzeo je mjere da borci nešto prezalogaje, da se ranjenici bolje previju i odmah transportuju u pozadinu. Sagledan je ukupan bilans teško vodene borbe u okruženju. Dvanaest boraca je poginulo, ranjeno 45 a 40 nestalo. Nije se raspolagalo gubicima o neprijatelju, ali se znalo da je bilo mrtvih i ranjenih. Bez obzira na nadmoć protivnika, štab bataljona odlučio je da se odmah ne napušta predio Ovčarsko - kablarske klisure i dolina Zapadne Morave, da se postavi zasjeda pored komunikacije i pokuša prirediti iznenađenje. Ovakav stav se pokazao ispravnim i korisnim. Sjutradan je Drugi bataljon raspoređen u zasjedu pored druma i željezničke pruge, uporno čekao neprijateljsku motorizovanu kolonu ili voz. Naišlo je sanitetsko vozilo i zaustavljeno pucnjima u točkove. Nekoliko boraca sletjelo je niz strminu da pretraže vozilo, uplašeni vozač i pratioci su zarobljeni. A u vozilu, na nosilima, u skrućenim zavojima, nepomično ležao je vodnik Praštalo. Kad su ga prepoznali, borci su ga ushićeni uzeli na ramena, ponijeli dalje od druma, iza leđa bataljonske zasjede.

Uveče, 31. oktobra, Drugi bataljon, na osnovu naredenja štaba brigade, uputio se prema Gornjem Milanovcu, u Lunjevicu, da se kratko odmori, sredi i pripremi za naredne borbene zadatke.

SVAKODNEVNO UGROŽAVANJE NEPRIJATELJA U ČAČKU I OKOLINI

Na položajima Druge krajiške brigade svakodnevno je dolazilo do manjih većih okršaja. Napadi i protivnapadi su se smjenjivali. Nijemci i njihovi pomagači su uglavnom bili aktivni danju, naročito njihova artiljerija koja je granatama rasipala grebene i padine oko Gornje Trepče. Tri bataljona Druge krajiške, noću Dreduzimala su inicijativu, napadali neprijateljska uporišta i postizali izvjesne jspjehe. Ujutro su se obično povlačili na polazne položaje i upuštali u odbramoene okršaje. Brigadni teški minobacači bili su postavljeni na pogodnim uzviijenjima, povremeno bombardovali neprijateljske kolone kada naidu dolinom Napadne Morave i nanosili im znatne gubitke.

Na položaje kod Čačka stigle su brigade Dvadeset treće srpske udarne divizije, iz pokreta, zajedno sa jedinicama Crvene armije, prešle u napad na neprijateljski garnizon i uporišta prema Ovčarsko-kablarskoj klisuri. Prvom, Trećem i Četvrtom bataljonu Druge krajiške naređeno je da sadejstuju u pomenutom napadu, da ovladaju komunikacijom od Čačka prema Preljini, Mrčajevcima Kraljevu. Sa položaja u Gornjoj Trepči, Vučjoj glavici i Prislonici, tri čete Prvog Dataljona napale su protivnika u Mojsinju i na obližnjem aerodromu. Neprijateljski vojnici nalazili su se u dobro utvrđenim bunkerima i rovovima i pružali su snažan otpor. U tome ih je pomagala sopstvena artiljerija i neposredno gađala streljačke strojeve četa Prvog bataljona. I pored svih nevolja, borci su uporno iastupali i ginuli. I neprijatelju su nanašeni gubici, ali nije popuštao i uzmicao; a utvrđene linije. Bombaši su pokušavali da učine svoje, da načine breše u neprijateljskoj odbrani, ali su dočekivani vatrenim uraganom i prorijeđivani. Pao je komandir čete Ahmet Junuzović i borci Radoslav Nikolić, Radisav Nikolić, Kos-a Radovanović, Draško Radojević, Radovan Stojšić, Dragiša Stevanović i Gvozden Solujić. Više boraca je teže i lakše ranjeno. Ujutru čete su se povukle na polazne položaje da se odmore i oporave.

Treći bataljon Druge krajiške, sa položaja u Ostri, Kotarini i Orlovcu, napao je neprijatelja u Mojsinju i nije ga uspio savladati. Tom prilikom poginuli su: vodnik Mihajlo Krunic, desetar Dragan Vukosavljević i borci Dragiša Stevanović i Dragojle Solujić.

Četvrti bataljon napao je neprijatelja na uzvišenju Iliiaku, s namjerom da)roduži u Donju Gorijevnicu i na komunikaciju, koja je bila značajna za protivnika. Njegov zadatak bio je da štiti bok Trećeg bataljona od neprijatelja u Mrčajevcima, Bečnju i Bresnici. U predviđeno vrijeme Četvrti bataljon upustio se i borbu, izveo nekoliko žešćih napada i nije savladao protivnika. U okršaju pao e politički komesar čete Jovan Štikavac, desetar Dušan Jovanović, desetar Riz'an Dukadinac, borci Bogdan Aleksić, Meho Krajišnik, Živko Srećković i Radi-oje Domanović.

I pored više zastopnih napada, jedinice Dvadeset treće srpske divizije i crvenoarmejci nisu uspjeli, noću 31. oktobra i 1. novembra, da osvoje dobro braijeni Čačak i morale su uzmaći na polazne položaje.

Vodeći danonoćne borbe duže vrijeme, bataljoni Druge krajiške bili su prenoreni i pretrpjeli su osjetne gubitke. Stoga je štab brigade odlučio da se neko rriieme izbjegnju žestoke borbe i izvrše izvjesne promjene na položaju. Glavnina edinica pomjerena je na liniju Prislonica, Gornja Trepča i Oštra. Tri čete Prvog bataljona povučene su u Prislonicu, a jedna je ostavljena na Vučjoj glavici da zavori pravac od komunikacije između Čačka i Mojsinja i održava čvrstu vezu sa edinicama na svome lijevom i desnom krilu. Glavnina Trećeg bataljona smješ-enaje u Dobrosavljeviće i Novakoviće, a jedna četa je ostavljena na Orlovcu da controliše prostor desno do Banje, a lijevo do druma koi vodi iz Mrčajevaca areko Starog Sela u Solinac. Četvrti batalion povukao se kod školske zgrade u Dstru, a jednu četu zadržao na Bukovcu da uspostavi vezu sa jedinicama Šeste

istočnobosanske brigade na svome lijevom krilu, a na desnom sa četom Trećeg bataljona. Drugi bataljon stigao je iz Pranjana u Jablanicu i Lunjevicu. Ozbiljnijih borbi nije bilo. Dejstvovala je neprijateljska artiljerija, sukobljavale se patrole i izviđači. Trećeg novembra neprijatelj je napao četu Trećeg bataljona na Orlovcu, u namjeri da je potisne sa taktički značajnog visa. U kratkotrajnoj oštroj borbi protivnik je odbijen na polazne položaje. U okršaju je poginuo jedan borac i teže ranjen komandir čete Jovo Trnjina.

Brigada je i dalje ostala na istim položajima. Čete su se smjenjivale na borbenoj liniji, odmarale, izvodile vojnu i političku obuku. Brinulo se o zdravstvenom prosvječivanju boraca i ličnoj higijeni. Nedostajala je topla odjeća i obuća. Na to je skrenuta pažnja štabu divizije i traženo da se izvjesne količine cipela i uniformi, ako ih ima u divizijskoj intendanturi, dostave i intendanturi Druge krajiške brigade.

Bilo je kadrovskih promjena i postavljanja na nove dužnosti. Mile Skorić imenovan je za obavještajnog oficira Prvog bataljona, Milka Šinik za referenta brigadnog saniteta, Ilija Babić za intendanta, a Milan Živković za zamjenika intendanta Drugog bataljona, Ilija Vokić postao je zamjenik intendanta Četvrtog bataljona. Postavljenja su izvršena u četama i vodovima, kada su umjesto poginulih i ranjenih rukovodilaca imenovani novi, uglavnom mladi, visokih moralno-političkih kvaliteta i hrabri.

U čast 27-godišnjice oktobarske socijalističke revolucije, u jedinicama Druge krajiške brigade održane su prigodne svečanosti. O značaju velikog historijskog datuma i ulozi Lenjina u izvođenju revolucije, borcima i narodu govorili su politički komesari. Potom su održane priredbe i narodno veselje. Za to vrijeme na položaju su se nalazile, u stanju stalne pripravnosti, manje jedinice, spremne da odmah stupe u akciju i odbiju neprijatelja. Slavlje je okončano upućivanjem čestitke štabu Sedamnaeste divizije u kojoj je, pored ostalog, obećano: »Današnji praznik podstiče nas na nova pregnuća i pobjede. Mi smo spremni da pod vašom komandom izvršimo sve zadatke koje nam naš narod i naš veliki Tito dodijeli - za ostvarenje slobodne Demokratske Federativne Jugoslavije..«^{1B}

Da bi se uspješnije sadejstvovalo, formirana je privremeno Operativna grupa u koju su ušle Sedamnaesta istočnobosanska i Dvadeset treća srpska divizija. Komanda nad ovom grupom povjerena je štabu Sedamnaeste divizije. Politički komesar divizije, Branko Petričević Kada, otišao je na dužnost političkog komesara korpusa, a na njegovo mjesto je došao Milenko Stojaković, dotadašnji politički komesar Petnaeste majevičke brigade.

U vezi s novonastalom situacijom na sektoru Kraljeva i Čačka, štab Sedamnaeste divizije preporučio je Drugoj krajiškoj, Šestoj istočnobosanskoj i Petnaestoj majevičkoj brigadi da se trenutno ne upuštaju u odlučujuće napade na neprijatelja, da više razviju obavještajnu i izviđačku djelatnost, da o svakoj zapaženoj promjeni na liniji fronta izvještavaju. Preporučeno je da se manje jedinice drže na položaju, da se one dobro ukopaju i obezbijede od dejstva neprijateljske artiljerije, da se glavna snaga zadržava u pozadini na odmoru, sređivanju, političkoj i vojnoj obuci.

Do 15. novembra nije bilo bitnijih promjena na položajima jedinica Druge krajiške udarne brigade. Jedino su noću izvođeni manji demonstrativni napadi na neprijateljska uporišta i komunikacije. U to vrijeme, prema prikupljenim obavještajnim podacima, u Čačku, Kraljevu i duž komunikacija između pomenutih mjesta, nalazilo se oko 15000 neprijateljskih vojnika i oficira. Pored najmodernijeg pješadijskog oružja, oni su raspolagali brojnom artiljerijom, zatim sa 20 tenkova, 15 oklopnih vozila, 200 motocikla i 800 kamiona.

Popodne, 15. novembra, izvršena je smjena brigada na položaju. Petnaesta majevička posjela je Žune, Gurcate, Bumbarevo brdo, Bresnički krš i Popovo nrd, a Šesta istočnobosanska brigada je povučena u Vračevšnicu, Bare, Kutlovo i Ramaču da se odmori poslije iscrpljujućih borbi, organizaciono sredi i popuni mobilisanim ljudstvom. Druga krajiška brigada ostala je na prostoru Oštre i Gornje Trepče, da čvrsto brani zauzete položaje, da stalno vrši pritisak na neprijatelja na liniji: Bukovac - Ilijak - Mojsinje.

Da bi se neprijateljske jedinice odsjekle na sektoru Užičke Požege, Čačka i Kraljeva, i tako spriječilo njihovo izvlačenje prema dolini Drine, jedinice Četrnaestog korpusa NOV i POJ i Crvene armije dobile su zadatak da noću, 18. i 19. novembra, pređu u energičan napad. Četrdeset prva srpska divizija raspoređena je u Ponikovici, Vranjanima i Glumaču da ugrožava neprijatelja u Užicu i štiti oob jedinicama Crvene armije, koje su upućene da presijeku komunikaciju između Čačka i Užičke Požege. Dvadeset treća srpska divizija vršila je pritisak na protivnika na liniji Papratnica - Rošci - Miokovići i obezbjeđivala lijevi bok jedinica Crvene armije. Sedamnaesta divizija istovremeno je vršila pritisak na neprijatelja u Čačku, Mojsinju, Bresnici i Guncatima da ne šalje pojačanja prema Užičkoj Požegi ili Kraljevu. U ponoć Prvi, Treći i Četvrti bataljon Druge krajiške nrigade su prešli u napad. Prvi bataljon je napadao na odsjeku od Irizana do potoka Banje, Treći od pomenutog potoka do druma koji vodi od Solnica za Mr-Sajevece, Četvrti od toga puta do Bukovca. Napad je izveden taktički smišljeno, sasređenom vatrom iz svih automatskih oružja, uz podršku minobacača koji su tokom dana postavljeni na pogodne položaje i pripremljeni za dejstvo. Upotrijebljen je i protivtenkovski top sa vatrelog položaja kod Orlovca, da ispali 10 granata u bunkere i zgrade preuređene za odbranu. Borba je trajala cijelu noć, nastavljena sutradan, ali se ništa bitnije nije izmijenilo. Na kraju je pokušano da se uhvate jedan ili dvojica Nijemaca, zapravo živi jezici, tako započeto pravo takmičenje među bataljonima. Zarobljenici su bile potrebni da kažu koliko znaju i umiju o brojnosti i naoružanju grupacije kojoj su pripadali.

I Petnaesta majevička brigada vršila je pritisak na neprijatelja i njegove znatne snage vezivala za svoje položaje. Dvadesetog novembra u borbu je uvedena Šesta istočnobosanska brigada, na pravcu Gruža, Knić, Pasijevići, Čukar i Koniljača da ofanzivno ugrožava protivnika na zapadnim padinama Kotlenika, da sadejstvuje sa Petnaestom majevičkom brigadom i jedinicama Crvene armije.

Iako zamisao o presijecanju komunikacije između Užičke Požege i Čačka nije sasvim ostvarena, neprijateljska odbrana je ozbiljno uzdrmana i pritisak na mačajne komunikacije nije popustio. Bataljoni Druge krajiške brigade svakodnevno su otvarali vatru i ometali pokrete neprijateljskih motorizovanih jedinica 3d Kraljeva prema Čačku i Užičkoj Požegi. Istovremeno vršena je popuna jedinica. U Prvi bataljon stiglo je 37, u Drugi 30, u Treći 34 i Četvrti 45 mobilisanih mladića. Bilo je pojava dezerterstva. Odbjegli borci, zapravo novomobilisani, orlanizovanom akcijom pronađeni su i vraćani u jedinice. Pri tome su primjerno lisciplinski kažnjavani i kritikovani pred strojem četa. Većina ih je shvatila da >u pogriješili i javno obećali, da se više neće samovoljno udaljavati iz jedinice. 5 njima je posebno intenzivno rađeno u savlađivanju vojne i političke obuke i abrzno su postali zreli i hrabri borci.

Glavni štab NOV i PO Srbije naredio je Sedamnaestoj diviziji da izduži borbene poredak desnog i lijevog krila, da tako preuzme položaje Dvadeset treće i Dvadeset pete srpske divizije, koje su bile predviđene za dejstvo na drugim pravcima. Druga krajiška je prepustila ranije položaje Petnaestoj majevičkoj brigadi i došla u Preljinu, Brđane i Rakovo. Usput je bilo nepritilika zbog čestog oglašavanja neprijateljske artiljerije i minobacača. Prvi bataljon preuzeo je položaje jednog bataljona crvenoarmeajaca u Preljini, zatvorio pravac između Čačka i Gornjeg Milanovca, na desnom krilu uspostavio vezu s Drugim bataljonom koji je

zauzeo položaje na Ljubicu, a na lijevom sa jedinicama Petnaeste majevičke brigade u Irižanima. Treći bataljon je preuzeo položaje jedinica Dvadeset treće srpske divizije, u prostoru između Vranića i Gorijevnice, a Četvrti zadržan je u brigadnoj rezervi u Brđanima. Dan kasnije, 28. novembra, uslijedilo je izvjesno pomijeranje na pomenutim položajima, jedinice Crvene armije na koti 360, na Ljubiću, sjeverozapadno od Sebića do Irižana, zamijenio je Prvi bataljon, Drugi bataljon preuzeo je položaje Sedme srpske brigade u rejonu Rakova. Desno krilo Trećeg bataljona izduženo je do zgrade osnovne škole u Gornjoj Gorijevnici, a Četvrti bataljon zamijenio je jedinice Crvene armije u Gornjoj Gorijevnici i zatorio pravac prema Miokovićima. To su učinile dvije čete, a dvije su ostale u brigadnoj rezervi.

Borci i rukovodioci Druge krajiške brigade, radno i svečano proslavili su 29. novembar, prvu godišnjicu Drugog zasjedanja AVNOJ-a. Na osnovu raspisa štaba divizije, u četama i bataljonima održani su vanredni politički sastanci na kojima je ukazano na dalekosežan značaj odluka AVNOJ-a na čijim se temeljima izgrađuje nova zajednica naših ravnopravnih naroda i narodnosti - Demokratska Federativna Jugoslavija-a takođe i državnost federalnih jedinica. Istog dana pozdravljena je odluka Predsjedništva AVNOJ-a, da se maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu, vrhovnom komandantu NOV i POJ, inicijatoru, organizatoru i rukovodiocu narodnooslobodilačke borbe, dodijeli zvanje narodnog heroja Jugoslavije. Tim povodom preuzete su obaveze da će novomobilisani borci i svaka jedinica bolje i tačnije izvršavati borbene zadatke, da će uložiti maksimum napora da što više doprinesu što bržem oslobođenju naše zemlje od okupatora i domaćih izdajnika.

Komandant 34. njemačkog armijskog korpusa uvidio je da njegove jedinice neće moći dugo odoljeti napadima u rejonu Kraljeva i dolini Ibra i naredio, uz striktna uputstva kako to da se čini, da se one povlače prema Čačku i dalje. Sedma njemačka SS divizija »Princ Eugen« načinila je pravu pustoš, porušila brojne mostove na rijekama, drumovima, željezničkoj pruzi, zatim ostale vitalne objekte, zaštitila se minskim poljima i odstupala desnom obalom Zapadne Morave. I borbena grupa »Fišer« na lijevoj obali pomenute rijeke, istovremeno se povlačila i branila dobro utvrđene položaje u Tavniku, Brijesnici, Mrčajevcima, Mojsinju i Konjevićima. Šesta istočnobosanska i Petnaesta majevička brigada preduzele su gonjenje neprijatelja. Sa svojih položaja pritisak na neprijatelja vršili su bataljoni Druge krajiške brigade i remetili njegovo odstupanje. Tri puškomitraljeska odjeljenja Druge čete Prvog bataljona, noću su zauzeli busije na komunikaciji Kraljevo - Čačak i dočekali neprijateljsku bataljonsku kolonu. U okršaju je ubijeno 18 i ranjeno više neprijateljskih vojnika.

U Čačku su bile znatne neprijateljske snage i pružale žilav otpor jedinicama Druge proleterske divizije, koje su pokušavale da oslobode grad. Divizijskom zapovješću Drugoj krajiškoj brigadi naredeno je da sa svojih položaja ugrožava protivnika, da jedan bataljon pomjeri u Baluge i Konjeviće, istočno od Čačka, da sadejstvuje sa jedinicama Druge proleterske divizije i olakša njihovo nastupanje u centar neprijateljske odbrane. Napad na Čačak i okolinu je izveden 30. novembra i 1. decembra, noću i trajao skoro šest časova. Na pravcu napada jedinica Druge krajiške brigade neprijatelj se nalazio u tvrdim bunkerima i rovovima, ograđenim bodljikavom žicom i mjestimično zaštićenim nagaznim minama. Imao je dosta automatskog oružja i minobacača. Prvi bataljon, ojačan jednom četom Drugog bataljona, napadao je dio Ljubića, zatim uporišta Baluge i Konjeviće u namjeri da slomi njegovu odbranu i produži u Čačak. Ujedno je pratio razvoj situacije kod Petnaeste majevičke brigade, na svom lijevom krilu, s njom ostvario sadejstvo i usklađivao napade. Bataljonu je pridodat protivtenkovski top i minobacač, koji su se često upotrebljavali za slamanje najotpornijih vatrenih tačaka protivnika. Od Zatežića prema Ljubiću nastupao je Drugi bata-

jon da se sretne sa streljačkim strojem Prvog bataljona u centru neprijateljskog iporišta. Manja zaštitnica ostavljena je na drumu između Vraniča i Čačka da obzbuđuje leđa borbenog poretka bataljona. Tri čete Trećeg bataljona napale su protivnika u Prijevoru i Miokovcima. Četvrti bataljon, ojačan jednom četom Trećeg bataljona, napao je Miokovačko brdo, sa zadatkom da neprijatelja protjera urerna Prijevoru i Trbušanima, ovlada komunikacijom između Čačka, Pranjana Kamenice. Neprijatelj se uporno branio na cijeloj liniji. Pogodovala mu je čisina i ravan teren ispred bunkera i rovova da uspješnije zadržava i odbija napade. Borci Prvog bataljona uspijevali su da se približe spletu bodljikave žice, ali su odbijeni žestokom paljbom. Istu sudbinu doživljavali su i borci Drugog bataljona u nastupanju s druge strane uporišta i pokušaju da ručnim bombama i pušcomitraljeskim rafalima raskinu protivnikovu liniju odbrane. U napadu se prčono krvarilo. Za kratko vrijeme više boraca je izbačeno iz stroja. Život su izgubili Ibro Bašić, Slobodan Pavlović, Hasan Begić, Košta Đurđević, Ljubo Jovanović, Miljko Marković, Mileta Mirković, Petar Lazarević i Milosav Stepović. Na kraju oba bataljona su primorana da se povuku na polazne položaje.

U ponoć, Treći bataljon prešao je u napad na neprijatelja u Prijevoru, Miokovcima, na kotama 339, 285 i 286. I pored žestokog pritiska i upornosti čete lisu u cijelosti ovladale protivničkom linijom odbrane. Najviše uspjeha imala je četa na desnom krilu streljačkog stroja bataljona i neprijatelja potisla na svom pravcu nastupanja. Dvije čete Četvrtog bataljona savladale su protivnika u rezovima na Miokovačkom brdu, ali prednost nisu sasvim iskoristile zbog zastoja na i ostalim pravcima napada. Kad se počelo razdanjivati, čete su se povukle na ijevu obalu Čemernice. Borci Trećeg i Četvrtog bataljona ubili su 35 i ranili 43 eprijateljska vojnika. U okršaju su pali borci Stanislav Jovanović, Miodrag Miović, Draško Radojčić, Radoslav Jovanović, Miladin Lazarević, Božidar Mujković i politički (delegat voda Dušan Zelenika.

Bataljoni Druge krajiške nastavili su da uznemiravaju neprijatelja i spremni iekali, u slučaju da se počne povlačiti, da energičnije udare i preduzmu gonjelje.

BORBE KOD UŽICA, KONDERA I ZAGLAVKA

Razvoj borbene situacije je uslovio da štab Četrnaestog korpusa naredi da >ruga proleterska, Dvadeset treća i Dvadeset peta srpska udarna divizija likviraju neprijatelja u Čačku i okolini, da Sedamnaesta istočnobosanska i Četrdeet prva srpska udarna divizija tuku protivnika u rejonu Užica i presijeku komunikacije prema Višegradu i Bajinoj Bašti. Štab Sedamnaeste divizije naredio je a Druga krajiška, najpovoljnijim pravcem, odmah krene, sa položaja kod Čačka, prema Užicu, da izbije na sektor Bioske i Kremne, da njena dva bataljona uše željezničku prugu i drum, a dva produže i grad napadaju sa jugozapadne trane. Šesta istočnobosanska brigada dobila je zadatak da napadne Dub i ugožava komunikacije prema Bajinoj Bašti i Rogačici. Petnaesta majevička brigala upućena je u Štitare i Dubce da napadne Užice sa sjeverozapadne i sjeverne trane, da ugrozi drum prema Valjevu, da uspostavi vezu sa jedinicama Četrdeet pete srpske divizije i Druge krajiške brigade.

Drugi, Treći i Četvrti bataljon Druge krajiške brigade usiljenim maršem stigli su u Užičku Kamenicu, 3. decembra, kratko se odmorili, produžili u Kosjerić u zanočili. Prvi bataljon krenuo je kasnije, marševao dan i noć, 4. decembra stigao u Kosjerić i pridružio se glavnini brigade. Pokret je nastavljen prema Konleru, Zaglavku i drumu između Užica i Bajine Bašte. Usput se doznalo da 2500 eprijateljskih vojnika nastupaju starim drumom od Užica za Valjevo, da su njihiove prethodnice stigle u Vardu i Jelovu Goru. Štab brigade naredio je da tri bataljona protjeraju neprijatelja nazad, da ovladaju Konderom, Kruševljem, Cer-

jem i Jelovikom. Bataljoni su tako raspoređeni, da Drugi presiječe drum između Užica i Valjeva i zaposjedne najpovoljnije položaje na Jeloviku, Treći da ovlada linijom Cerje, Kruševlje i kotom 918, a Četvrti Konderom i Okolištima. Prvi bataljon nalazio se u Kosjeriću. Obavještajni oficiri bataljona potrudili su se da prikupe što više podataka o neprijatelju i doznali da 14. puk 7. njemačke SS divizije nastupa pobočnim pravcem da osigura izvlačenje njemačkih jedinica iz Užica prema Ljuboviji, da je zbacio dijelove Četrdeset pete srpske divizije sa Jelove gore i zauzeo Vardu. U napad se pošlo iz pokreta. Tri čete Drugog bataljona, na osnovu naređenja zamjenika komandanta brigade Milana Zgonjanina, trkom su zauzele busije kod Varde i mjestimično zatvorile drum za Valjevo. Neprijatelj je shvatio kakve neugodnosti može doživjeti i oprezno se kretao desno od drumu. Započela je oštra borba. Neprijateljski vojnici odabrali su pogodno položaje i zanoćili na dostignutoj liniji. Čarkanje i uznemiravanje nije prestajalo cijele noći. Dvije čete Četvrtog bataljona pokušavale su da osvoje Šuplju Lipu i Konder i nisu uspjele. Borba je nastavljena i sjutradan. Naime, jedna četa zadržana je kod Šuplje Lipe da ometa kretanje neprijateljskih jedinica, a ostale povučene da se srede i pripreme za napad na Konder. Već u 9 časova Četvrti bataljon prešao je u silovit napad, neprijatelja primorao da odstupi sa Kondera, izbio na drum između Užica i Bajine Bašte i u rejon Zaglavka. U borbi je ubijeno 10 i ranjeno 20 neprijateljskih vojnika. Prvi bataljon je stigao iz Kosjerića do Mandinog groba i zadržan je u brigadnoj rezervi. Dvije čete i Prateći vod Drugog bataljona, u sadejstvu sa jednim bataljonom Šeste istočnobosanske brigade, napali su Nijemce na položaju kod Rude Bukve, nedaleko od Varde, snažnom koncentričnom vatrom uglavnom iz automatskog oružja i minobacača, nanijele im osjetne gubitke. Nijemci su prisiljeni da se povuku. Jedna četa Drugog bataljona gonila je neprijatelja do Kostića, prešla drum Užice - Valjevo i nešto kasnije se vratila na polazne položaje. Popodne su čete upućene da prekrate odstupnicu neprijateljskoj jedinici u Kostićima, da sadejstvuju sa Trećim bataljonom u njenom uništavanju. Uspjeh opet nije izostao. Ubijeno je i ranjeno više i zarobljeno 10 neprijateljskih vojnika. Dvije čete Trećeg bataljona vodile su borbu na Jeloviku i Maliću, savladale i protjerale neprijatelja. Ubijeno je 15 i zarobljena 32 neprijateljska vojnika. U jurišu na protivnika život je izgubio komandir Druge čete Tešo Junuzović i još dvojica boraca, a 6 ih je ranjeno.

Izbijanje neprijatelja na Vardu donekle je usloviло promjenu u borbenom rasporedu brigada Sedamnaeste istočnobosanske i Četrdeset pete srpske divizije. Druga krajiška brigada usmjerena je u rejon Zaglavka da spriječi saobraćaj drumom između Užica i Duba, da napada neprijatelja i pomaže u opkoljavanju i uništavanju njegove grupacije u dolini Drine. Šesta istočnobosanska brigada razmještena je na prostoru Markovišta, Položnice, Rude Bukve, sa zadatkom da likvidira protivnika na Vardi, da ga goni prema Dubu i Rogaćici i ostvari sadejstvo sa Drugom krajiškom brigadom. Petnaesta majevička brigada zadržana je u rejonu Jelove gore da dejstvuje na sektoru od Kadinjače do Užica i sadejstvuje sa jedinicama Četrdeset pete srpske divizije u napadu na neprijateljski garnizon.

Da bi se izvršio postavljeni zadatak, štab Druge krajiške odlučio je da Prvi i Četvrti bataljon i četa pratećih oruđa sačinjavaju lijevu kolonu, da pređu drum između Zaglavka i Kadinjače, 6. decembra prije podne, da osiguraju sopstvene bokove, produže u Ponikvu, Kostiće i Kneževiće, postave obezbjeđenja prema drumu i željezničkoj pruzi između Užica i Višegrada i zapadnoj strani. Desnu kolonu obrazovali su Drugi i Treći bataljon da krenu istim pravcem, uz naročito osiguranje svog desnog boka, da stignu u sjeverni dio Kostića i uzvišenje Lepu glavu. Štab brigade, brigadni sanitet, intendatura i zaštitna jedinica išli su iza bataljonskih kolona.

Uveče 5. decembra, štab brigade dobio je podatke da se znatne neprijateljske snage nalaze u rejonu Zaglavka, da su dobro naoružane i da štite drum za

zvlačenje sopstvenih jedinica iz rejona Užica. Stoga je naredeno da Četvrti bataljon, iz Potočara i Despotovića, gdje je zanoćio, zorom krene u napad na neprijatelja, zauzme selo i produži u pravcu Ponikve. Kad je primio zadatak, komandant bataljona Perica Vukojević pozvao je komandire četa da im objasni šta ih čeka. Poslužio se topografskom kartom da četama označi pravce nastupanja i dejstva. Izviđanje se nije moglo izvršiti zbog gustog mraka i snježne lapavice. Komandiri su se odmah požalili da je dosta boraca bez ikakve obuče i da će biti problema prilikom pokreta kroz snježnu bjelinu. Vukojević je naredio intendantu bataljona Đurđu Vučenoviću i njegovom zamjeniku Iliji Vokiću da pronađu seoskog odbornika, da zajedno krenu od kuće do kuće, razbude domaćine i prikupe, na dobrovoljnoj osnovi, što više obuče i odjeće. Ubrzo se pokazalo da je to dobar način, da su mještani raspoloženi da pomognu i daju što imaju.

Napad je počeo ujutru, 6. decembra u 8 časova. Dvije čete su potisle neprijatelja iz Zaglavka u dolinu Brežanske reke, a jedna je posjela greben Oštru stenu, istočno od sela, štitila bok i leđa jedinica u napadu. Minobacačka četa nalazila se iza grebena, i vatrom minobacača zasipala neprijateljsku liniju odbrane. Neprijatelj je žilavo odolijevao, postupno se sređivao, doveo pojačanja i prešao u protivnapad. Jača neprijateljska jedinica zaputila se prema Paunovićima, sa čiglednom namjerom da se dočepa dominantnog grebena i Četvrti bataljon ugrozi s leđa. Ujedno, vršen je pritisak iz doline Brežanske reke. Našavši se odjednom pred nadmoćnijim protivnikom, uvidjevši da se čete mogu naći u nezavidnom položaju, komandant bataljona odlučio je da se one, štiteći jedna drugoj odstupnicu, uz podršku minobacačke vatre, izvlače prema grebenu i zauzmu sigurnije zaklone. A neprijateljski vojnici su uporno podilazili. Pojedini vodovi prelazili su u kraće protivnapade i neprijatelja ometali u nastupanju. U sudaru nije se prolazilo bez obostranih gubitaka. Jurišajući na protivnika, poginuli su Momčilo Bralović, Stojadin Jolić, Dušan Majkić, Milija Mihalović i Radoslav Mijatović. Neprijatelj je uporno napredovao preko Paunovića i težio, po cijenu većih žrtava, da zauzme dominantni greben i odatle štiti drum od izuzetnog značaja sa izvlačenje njegovih jedinica iz Užica u Bajinu Baštu i Ljuboviju. Četa je teško adolijevala, branila sopstveni bok i zaledinu cijelog bataljona. Povremeno dobro e dolazilo minobacačko bombardovanje da uzdrma i zbunjuje protivnika. Izvjesno olakšanje je nastalo kada su čete iz Zaglavka stigle na položaj i pojačale odbranu, ali... Neprijatelj je sve žešće navaljivao, uz podršku artiljerije i minobacača. Štab bataljona zatražio je da se ne popušta, strogo brinuo da se pojedini vodovi brzo pregrupišu i pomognu na najugroženijim pravcima. Komandant Vukojević nalazio se u streljačkom stroju sa komandirima, političkim komesarima četa i njihovim zamjenicima, borce hrabrio da odole u najkritičnijim trenucima, neke lično upućivao kako da vrebaju i prorjeđuju streljački stroj napalaca. U žestokim napadima i protivnapadima bilo je žrtava. Poginuli su Dragojub Milovanović, Milan Raketić, Živan Stanković, Dušan Todorović i zamjenik političkog komesara čete Asim Delić. I neprijatelj je trpio znatne gubitke, ali nicalo nije odustajao od namjere da ovlada visovima iznad drumu i sela, da sopstvenim jedinicama prokrci prolaz za Bajinu Baštu i dolinu Drine. Čak se pokušao jkliniti u borbeni raspored bataljona i poljuljati njegovu odbranu. Komandant Vukojević preduzeo je mjere da se to spriječi i primjerom podsticao borce dok nije zahvaćen puškomitraljeskim rafalom preko grudi. U ropcu uspio je izustiti da se ne popušta, da se ide naprijed i pao. Priskočio mu je Nikola Obradović, povukao ga u zaklon i pozvao bolničara koji nije mogao zaustaviti šikljanje krvi. Vukojević je izdahnuo na nosilima za brigadno previjalište. Borci su ožalili svog omiljenog komandanta, istrajno izvršavali njegovo posljednje naređenje i napadače nisu puštali ni pedlja naprijed. Tek u 17 časova na ugroženi greben su stigli borci Prvog bataljona da smijene svoje premorene drugove i istraju u odbijanju neprijateljskih napada. Tri puškomitraljeska odjeljenja pomenutog bataljona,

raspoređena na koti 610, od jutarnjih časova pomagali su Četvrtom bataljONU u odbijanju napada i dalje ostali na ugroženom sektoru. U toku borbe ubijeno je 80 i ranjeno 120 neprijateljskih vojnika. Uništeno je 6 kamiona i više zaprežnih vozila. Drugi bataljon je popodne zauzeo položaje između Duba i Zaglavka, na kotama 611 i 738. U toku noći dva voda prešla su preko drumova Užice - Bajina Bašta i ostali u zasjedi. Preduzete su mjere da se drum prekopava i onesposobi za saobraćaj neprijateljskih motorizovanih jedinica. U tom poslu borci su ometani nailaskom 2 tenka, 30 kamiona i njemačkih pješadijskih jedinica. Štab bataljona odlučio je da se pređe u napad i neprijatelju priredi iznenađenje. Upotrebene su protivtenkovske puške da se neutrališe i odbije napad tenkova. Borci su skočili iz zaklona, jurišali na zaustavljena vozila, osam ih zapalili i ostale onesposobili rešetanjem iz puškomitraljeza i pušaka. Ubijeno je 20, ranjeno 30 i zarobljena su 3 njemačka vojnika. Među zarobljenima bila su 2 oficira. Drugi bataljon izgubio je samo jednog borca a dvojica su ranjeni. U borbi učestvovala su i dvije čete Trećeg bataljona i protivniku zadale osjetne udarce.

Borbe su nastavljene i sutradan. Tri čete Prvog bataljona napale su neprijatelja na Repištu, Zaglavku i koti 473 i nisu ga uspjele likvidirati. Devet boraca je ranjeno, a neprijatelj je imao 15 mrtvih i ranjenih vojnika. Ujutru, Drugi bataljon dočekao je neprijateljsku motorizovanu kolonu, uništio 4 kamiona, ubio 10 i ranio više vojnika. Zaplijenjeno je nešto oružja, municije i razne ratne opreme.